

Handläggare: Barbro Århem
Telefon: 08-508 31566

Till
Kulturnämnden

KuN 2012-10-25
Nr 5

Remissvar rörande planprogram för ny begravningsplats i Järva friområde, stadsdelen Spånga–Tensta. Dp 2006-16107- 54

Förslag till beslut

I huvudsak tillstyrka föreslaget program med de synpunkter som föreslås i detta tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har påbörjat planarbete för en ny begravningsplats i Järva friområde och upprättat ett program för planeringen. 2010 hölls en arkitekttävling och planarbetet bedrivs utifrån det vinnande bidraget ”Öar”. Avsikten är att säkra tillgången på mark för begravningsändamål på lång sikt men också att anlägga en lokal begravningsplats för de närmaste årens behov. Utbyggnaden ska ske etappvis under en period på minst 30 år.

Begravningsplatsen föreslås ligga inom Igelbäckens kulturresevat. Här finns ett av Stockholms mest välbevarade kulturlandskap med mycket höga och delvis unika kulturhistoriska värden som även innefattar ett stort antal fornlämningar. Kulturförvaltningen anser att intentionerna i programförslaget är lovvärda. Avsikten att bevara så mycket som möjligt av det värdefulla kulturlandskapet är tydlig. Detta kommer att ställa mycket stora krav på utformningen av förslagets olika delar vilka måste inordna sig i kulturlandskapet på ett sätt så att landskapets olika nyanser fortfarande kan avläsas och att det kan upplevas som en helhet. Några kollisioner med fornlämningar finns i förslaget men förvaltningen förutsätter att detta kommer att kunna rättas till i det fortsatta arbetet. Förvaltningen anser att en eventuell påverkan på yt- och markvattenförhållandena måste utredas vidare för att undvika påverkan på fornlämningar och växtlighet.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Inbjudan till samråd om program för ny begravningsplats i Järva friområde, Dp 2006-16107.

Remissen kan läsas i sin helhet:

http://insynsbk.stockholm.se/templates/main/pages/xGetDocument.aspx?FileId=2807154&FileName=2807154_2_3.PDF&DataSource=2

Miljökonsekvensbeskrivning:

http://insynsbk.stockholm.se/templates/main/pages/xGetDocument.aspx?FileId=2813857&FileName=2813857_2_3.PDF&DataSource=2

Fornlämningsmiljöer vid Järva friområde. Inventering och utvärdering:

http://www.stadsmuseum.stockholm.se/media/pdf/Rapport_Hjilstakorset.pdf

UTLÅTANDE

Remissen

Ärendet har remitterats till Stadsmuseet från Stadsbyggnadskontoret för svar senast 15 oktober 2012. Förvaltningen har fått anstånd till 25 oktober för beslut i kulturnämnden. Omedelbar justering.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av Stockholms stadsmuseums kulturmiljöenhet.

Bakgrund och syfte

Stadsbyggnadskontoret har påbörjat planarbete för en ny begravningsplats i Järva friområde och upprättat ett program som anger utgångspunkter och mål för planeringen. 2010 hölls en arkitekttävling och planarbetet bedrivs utifrån det vinnande bidraget ”Öar”.

Avsikten är att säkra tillgången på mark för begravningsändamål på lång sikt men också att göra det möjligt att anlägga en lokal begravningsplats för de närmaste årens behov. Utbyggnaden ska ske etappvis under en period på minst 30 år. Enligt kyrkogårdsförvaltningens beräkningar behövs totalt ca 20-25 ha mark för att täcka behovet. Denna beräkning bygger på en tät utformning av begravningsplatsen. I programmet föreslås att gravmarken delas upp på flera mindre områden, med ett rekreations- och kulturlandskap emellan. Planområdet är därför ca 50 hektar stort. Kyrkogårdsförvaltningen föreslås ansvara för skötseln av hela planområdet.

Inom programområdet föreslås olika typer av gravplatser, vilka utformas efter karaktären av det omgivande landskapet. Avsikten är att skapa en begravningsplats som kan användas till alla ceremoniella seder och traditioner. De uppdelade gravplatserna gör det möjligt att bättre bevara områdets natur- och kulturvärden samt att även använda programområdet till olika fritidsaktiviteter. Den föreslagna byggnationen av Förbifart Stockholm, flyttning av Akallavägen och eventuellt byggandet av Stockholmsporten kommer under lång tid påverka programområdets västra delar. Därför föreslås att den första etappen uppförs i den östra delen. Denna bör innehålla ett stort antal gravskick och gravmönster, samt en servicebyggnad och en ceremonibyggnad. På sikt kommer två ceremonibyggnader och en service- och personalbyggnad att behövas. Dessa liksom de olika typerna av gravplatser ska utformas efter karaktären av det omgivande landskapet.

Begravningsplatsen ska kunna nås med bil och buss via Akallalänken samt med tunnelbana.

En miljökonsekvensbeskrivning har framtagits inom ramen för programarbetet. Den beskriver området och programmets konsekvenser från olika perspektiv. I den samlade bedömningen anges den största risken för negativa konsekvenser gälla vattenmiljön. Förutsatt att hävden av kulturlandskapet fortsätter eller förstärks med öppna marker och betad ädellövskog anses i MKB:n att förslaget medför obetydliga eller positiva konsekvenser för kultur- rekreation- och naturvärden.

Förvaltningens synpunkter

Den nya begravningsplatsen föreslås ligga inom Igelbäckens kulturresevat. Här finns ett av Stockholms mest välbevarade kulturlandskap med mycket höga och delvis unika kulturhistoriska värden. Delar av det föreslagna begravningsområdet är mark som används av Hästa gård, vilken är Stockholms enda bondgård som fortfarande är i bruk.

Igelbäckens dalgång har varit bebyggd och brukad under mycket lång tid. Den är del av ett tydligt järnålderslandskap där ägo- och gårdsgränser fortfarande kan avläsas. Merparten av de gårdar som ligger eller har legat här har funnits sedan järnåldern. Ett stort antal fornlämningar finns bevarade inom programområdet, bl.a. boplatslämningar, bytomter, gravfält, skärvtenshögar, och agrara lämningar som stensträngar och fossila åkrar.

Som underlag inför planerna på att förlägga en begravningsplats inom detta område av kulturresevatet, gjordes 2008 en inventering av platsens fornlämningsmiljöer. Vid denna specialinventering påträffades ett flertal nya

fornlämningar. Avsikten är att dessa ska bevaras och integreras med begravningsplatsen.

Kulturförvaltningen anser att intentionerna i programförslagets utformning av den nya begravningsplatsen är lovvärda. Avsikten att försöka att bevara så mycket som möjligt av det värdefulla kulturlandskapet är tydlig. Att integrera de i området befintliga fornlämningarna med nya gravplatser för olika ceremoniella seder och traditioner kan ge en ytterligare dimension och djup till den nya begravningsplatsen förutsatt att det utförs med stor varsamhet och hänsyn till fornlämningsmiljöerna.

Detta kommer att ställa mycket stora krav på utformningen av de olika delarna i förslaget. Det gäller både infrastrukturen med det föreslagna vägnätet och de kommande byggnaderna samt detaljer som belysning och övrig möblering. Det är viktigt att dessa inordnar sig i kulturlandskapet på ett sätt så att man i så hög grad som möjligt fortfarande kan avläsa kulturlandskapets olika nyanser och uppleva det som en helhet.

Vägarnas storlek, avgränsning mot omgivande natur samt vägbeläggning är viktiga detaljer. Tillkommande växtlighet inom området måste anpassas till det befintliga kulturlandskapets natur så att inte främmande växter stör intrycket. Avgränsningarna runt de olika gravplatserna måste utformas med stor hänsyn till det omgivande kulturlandskapet. De murar som visas i programmet är alltför dominanta. Olika lösningar bör prövas beroende på var i landskapet de är placerade. Ett skötselprogram för hela området måste utformas. Det är viktigt att detta också omfattar fornlämningarna som ska vårdas enligt en speciellt anpassad skötselplan.

I programarbetet har hänsyn tagits till områdets fornlämningar, men på några ställen tycks ändå de redovisade delarna av begravningsplatsen kollidera med fornlämningar. I förslaget till tillfällig placering av discgolfbanan finns bl a flera allvarliga kollisioner med fornlämningar. I det fortsatta arbetet förutsätter förvaltningen att detta kommer att kunna rättas till.

Förvaltningen oroas av en eventuell påverkan på yt- och markvattenförhållandena inom området som omnämns kunna bli följderna av vissa markåtgärder. Förvaltningen anser att det måste utredas vidare om detta skulle kunna påverka fornlämningar och kulturlandskapets växtlighet och att åtgärder måste vidtas för att undvika eventuell påverkan.

Bilaga: Sex illustrationer ur planprogrammet över begravningsplatsområdet.